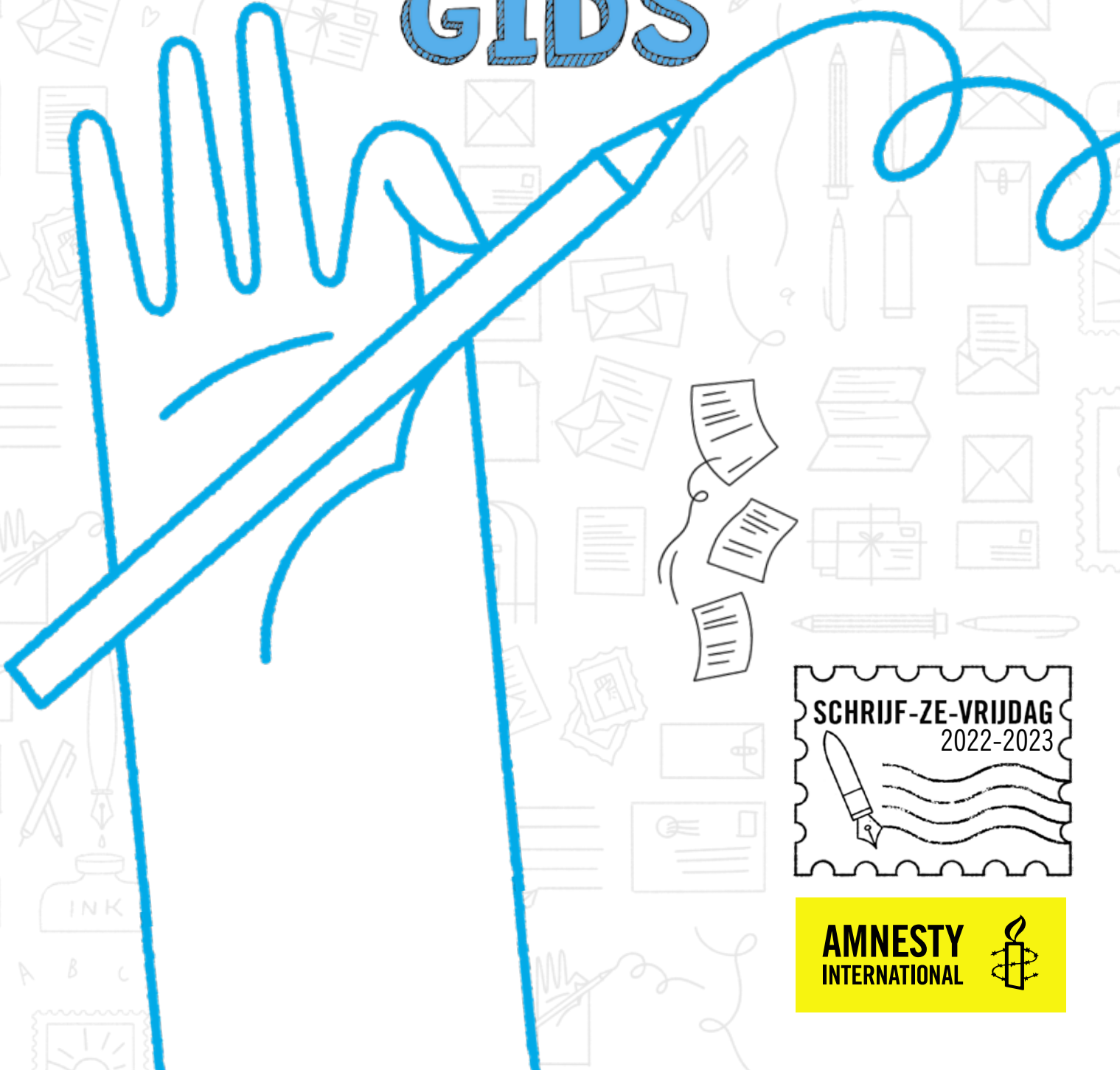
WERKVORMEN
14 TOT 18 JAAR

LEERKRACHTEN-GIDS

SCHRIJF-ZE-VRIJDAG
2022-2023

AMNESTY INTERNATIONAL

Aan de slag met deze gids

Bedankt dat je meedoet aan de Schrijf-ze-VRIJdag van Amnesty International Vlaanderen. Het is de dag waarop honderden Vlaamse en Brusselse scholen opkomen voor mensenrechten en vele tienduizenden leerlingen schrijven voor gerechtigheid.

Dit schooljaar schrijven we brieven voor Aleksandra, Yren en Mariana, Shahnewaz en Raif (voorbeeldbrieven vind je apart in het schrijfpakket). Machthebbers hebben hen onterecht gestraft om wat ze doen, wat ze denken of wie ze zijn. Hun situatie wordt verderop in deze leerkrachtengids toegelicht.

Wil je in de klas dieper ingaan op hun verhaal, dan kan je de educatieve werkvormen uit deze gids gebruiken. De werkvormen zijn een handig instrument om je leerlingen te doen nadenken over recht en onrecht.

Vooraan in de gids lees je ook een woordje uitleg over de Schrijf-ze-VRIJdag, over mensenrechten en over Amnesty International. Achteraan vind je een aantal methodieken om je lessen te evalueren en een overzicht van de eindtermen en ontwikkelingsdoelen die aansluiten bij de leerinhouden van de werkvormen.

Op vrijdag 3 februari 2023 doen de meeste scholen mee aan de Schrijf-ze-VRIJdag, maar deelnemen kan om het even wanneer. Elke dag is een goede dag om op te komen voor mensenrechten. Veel succes!

Het Schrijf-ze-VRIJ-team
Amnesty International Vlaanderen

© Lies Engelen

© Lies Engelen

© Lies Engelen

Francis Michelle

INHOUD

DE SCHRIJF-ZE-VRIJDAG

05 Mensenrechten begrijpen, toepassen en verdedigen
06 Wat zijn mensenrechten?
07 Wat is Amnesty International?

VOOR WIE SCHRIJVEN WE?

08 Aleksandra Skochilenko
08 Yren Rotela en Mariana Sepúlveda
09 Shahnewaz Chowdhury
09 Raif Badawi

EDUCATIEVE WERKVORMEN

10 Overzicht
12 Vooraf: Afspraken maken
13 Opwarmer 1: Mensenrechtensneeuwbal
14 Opwarmer 2: Quiz ze vrij
16 Werkvorm 1: Wat zou jij doen?
18 Werkvorm 2: Bewijs wie je bent
20 Werkvorm 3: Dromen met je ogen open
22 Werkvorm 4: Help, ik heb een … mening!
24 Werkvormen evalueren
25 Eindtermen

BIJLAGEN

DE SCHRIJF-ZE-VRIJDAG

De Schrijf-ze-VRIJdag is een initiatief van Amnesty International Vlaanderen voor basis- en secundaire scholen. Leren over mensenrechten en opkomen voor mensenrechten gaan op de Schrijf-ze-VRIJdag hand in hand. Jaarlijks doen honderden scholen en ruim 100.000 leerlingen mee.

© Lies Engelen

MENSENRECHTEN BEGRIJPEN, TOEPASSEN EN VERDEDIGEN

Meedoen aan de Schrijf-ze-VRIJdag betekent meebouwen aan bewustwording over mensenrechten. Via de menselijke verhalen die op de Schrijf-ze-VRIJdag centraal staan, leer je jouw leerlingen mensenrechten kennen en schendingen herkennen. Je leert hen hoe belangrijk en alomtegenwoordig mensenrechten zijn in ons dagelijkse leven en wat er gebeurt als onze rechten niet worden gerespecteerd. Je brengt hen bij hoe mensenrechten, vertrekkend vanuit menselijke waardigheid en gelijkheid, zorgen voor een rechtvaardige samenleving.

Deze kennis werkt empowerend. Zonder kennis van je mensenrechten kan je niet voor je rechten en die van anderen opkomen. Door over mensenrechten te leren, zijn je leerlingen in staat om zich te engageren en een onrechtvaardige situatie te transformeren, in de eigen leefwereld en daarbuiten.

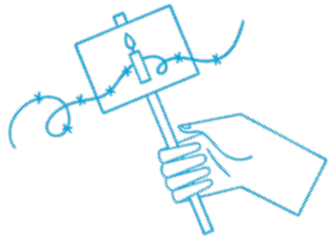
De Schrijf-ze-VRIJdag draait dus om meer dan ‘mensenrechten begrijpen’. De actiedag stimuleert je leerlingen ook om mensenrechten toe te passen en te verdedigen en zo een rechtvaardige samenleving te helpen realiseren.

Hoofd, hart en handen

De voorbeeldbrieven en de educatieve werkvormen van de Schrijf-ze-VRIJdag zijn concrete tools daarvoor. Hiermee geef je jouw leerlingen de kans om actie te ondernemen uit solidariteit met mensen die onrecht meemaken en om dit onrecht om te buigen. De brieven en werkvormen prikkelen het hoofd en het hart van je leerlingen en moedigen hen aan om de handen uit de mouwen te steken.

Daarnaast helpt de Schrijf-ze-VRIJdag je leerlingen om enkele persoonlijke competenties te versterken, zoals kritisch denken en omgaan met conflict.

WAT ZIJN MENSENRECHTEN?

Waarom bestaan mensenrechten? Heeft iedereen ze? En kan je ze verliezen? Het zijn enkele evidente vragen van leerlingen wanneer mensenrechten aan bod komen in de klas. De volgende beknopte uitleg helpt je om deze vragen te beantwoorden.

Basisrechten voor iedereen, overal ter wereld

Mensenrechten zijn basisrechten die alle mensen hebben. Je hebt ze omdat je mens bent. Denk aan het recht op leven, het recht op vrijheid van meningsuiting, het recht op onderwijs en het recht om niet gediscrimineerd te worden. Er bestaan vele tientallen mensenrechten. Ze vormen een geheel van uiteenlopende voorwaarden om menswaardig te kunnen leven. Ze zijn er om de menselijke waardigheid en gelijkheid te beschermen.

Ieder mens heeft mensenrechten. Om het even waar je vandaan komt, hoe je eruitziet, waar je woont, waarin je gelooft … Niemand kan ze van je afnemen, want je houdt nooit op met mens te zijn. Waar je ook bent, in België of ergens anders: mensenrechten gelden overal.

Sommige mensenrechten kunnen wel worden ingeperkt door de overheid onder strenge en vooraf bepaalde voorwaarden. Zulke inperkingen moeten altijd bij wet voorzien zijn en legitiem, noodzakelijk en proportioneel zijn. Een voorbeeld van een inperking is het verbod op tabaksreclame (= inperking van de vrijheid van meningsuiting om de volksgezondheid te beschermen).

Bescherming tegen de machthebbers

Mensenrechten beschermen ons tegen misbruik door machthebbers. Overheden van zowat alle landen ter wereld hebben afspraken gemaakt om mensenrechten te respecteren. Onze mensenrechten zijn opgenomen in internationale verdragen en verklaringen, die vervolgens zijn omgezet in nationale wetten. Als een overheid de mensenrechten (vermoedelijk) schendt, dan is het mogelijk om naar de rechter te stappen. Overheden kunnen mensenrechten dus niet zomaar opzijzetten.

Lees meer over de werking en de betekenis van mensenrechten via de QR-code of op www.amnesty-international.be/over-mensenrechten.

Alle mensenrechten zijn even belangrijk

Mensenrechten vormen een samenhangend geheel. Toch blijken ze af en toe met elkaar te botsen. Waar eindigt de vrijheid van meningsuiting en begint de bescherming tegen discriminatie bijvoorbeeld? Als verschillende mensenrechten in conflict komen met elkaar, moeten de concrete omstandigheden worden nagegaan en de conflicterende rechten zorgvuldig tegen elkaar worden afgewogen. Er is immers geen rangorde die bepaalt dat het ene recht belangrijker is dan het andere.

De UVRM als basisinstrument

De Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (UVRM) is de eerste wereldwijde afspraak over mensenrechten. De verklaring werd door de Verenigde Naties aangenomen in 1948, kort na de Tweede Wereldoorlog. Door afspraken te maken over de fundamentele rechten en vrijheden van mensen wilden de VN vermijden dat de gruwelen van de wereldoorlog en de Holocaust, waarbij verschillende minderheden massaal werden ontmenselijkt en vermoord, zich ooit nog zouden herhalen.

De UVRM bevat 30 artikelen over mensenrechten op burgerlijk, politiek, sociaal, economisch en cultureel vlak. Alle VN-lidstaten (meer dan 190 landen) moeten deze basisrechten respecteren. Vandaag worden er meer mensenrechten erkend dan er in de UVRM zijn neergeschreven. De UVRM is dus niet 'volledig'. De opstellers raakten het niet over alles eens, waardoor sommige zaken de finale tekst niet haalden. Daarnaast is de samenleving simpelweg geëvolueerd. Het verklaart waarom je in de UVRM geen verbod op de doodstraf terugvindt bijvoorbeeld.

De UVRM is juridisch gezien een verklaring en geen verdrag dat staten bindt. Toch is het een heel belangrijk en gezaghebbend instrument voor de mensenrechten. Het heeft vandaag de status van internationaal gewoonterecht. Bovendien zijn heel wat mensrechten uit de UVRM overgenomen in een reeks internationale verdragen die wel bindend zijn, zoals het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens (EVRM). Op die manier kan een land toch worden aangesproken als het zich niet aan de afspraken uit de UVRM houdt.

Ontdek de 30 artikelen van de UVRM (vereenvoudigde versie) als bijlage achteraan in deze gids.

© Scott Langley/Amnesty International

WAT IS AMNESTY INTERNATIONAL?

Amnesty International kan rekenen op meer dan 10 miljoen supporters in wel 150 landen. Samen vormen we de grootste mensenrechtenbeweging ter wereld. Waar onrecht heerst en mensen onderdrukt worden, komen we in actie: we onderzoeken mensenrechtenschendingen, voeren campagnes en lobbyen bij regeringen om mensenrechten te respecteren.

De wereld die we nastreven is een waar de mensenrechten van iedereen worden nageleefd. Onze leidraden daarbij zijn de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en andere internationale mensenrechteninstrumenten. We werken onafhankelijk van regeringen, politieke ideologieën, economisch belang of religie. Het werk van Amnesty International wordt daarom hoofzakelijk gefinancierd door giften van gewone burgers.

De Schrijf-ze-VRIJdag is een initiatief van Amnesty International Vlaanderen om mensenrechteneducatie te bevorderen. Dit jaar is de Schrijf-ze-VRIJdag aan zijn 32ste editie toe! Via mensenrechteneducatie stimuleren we (jonge) mensen om te denken, te voelen en te handelen vanuit een mensenrechtenkader.

Voor meer info over Amnesty International, scan de QR-code of kijk op www.amnesty-international.be/over-amnesty.

VOOR WIE SCHRIJVEN WE?

© Aleksandra Skochilenko

ALEKSANDRA SKOCHILENKO

Gevangengezet omdat ze tegen de oorlog in Oekraïne is

Aleksandra (kortweg Sasha) is een Russische artiest die in de gevangenis zit voor haar protest tegen de oorlog in Oekraïne. Op 31 maart 2022 had ze prijskaartjes in een supermarkt in Sint-Petersburg vervangen door oorlogsnieuws. Op de prijskaartjes stond nu info te lezen over het Russische bombardement op het theater van Marioepol bijvoorbeeld. Aleksandra werd kort daarna gearresteerd voor haar actie. Ze werd door de Russische autoriteiten beschuldigd van het verspreiden van 'nepnieuws'. Het is een valse beschuldiging, bedoeld om haar kritiek op de invasie in Oekraïne in de kiem te smoren. De omstandigheden in de gevangenis zijn erg moeilijk. De infrastructuur is erbarmelijk en het eten in de gevangenis is vaak niet aangepast aan Aleksandra's glutenintolerantie. Aleksandra zit momenteel in voorhechtenis en kan 10 jaar gevangenisstraf krijgen voor haar protest tegen de oorlog.

YREN ROTELA EN MARIANA SEPÚLVEDA

Gediscrimineerd omdat ze trans vrouwen zijn

Yren en Mariana zijn twee voorvechters van transrechten in Paraguay. In tegenstelling tot in België, kunnen transgender personen in Paraguay hun naam niet wettelijk veranderen en kunnen ze geen identiteitspapieren krijgen die hun juiste genderidentiteit vermelden. Yren en Mariana, allebei trans vrouwen, ondervinden veel problemen hierdoor. Een job vinden bijvoorbeeld is moeilijk als de naam op je diploma niet overeenkomt met wie je bent en hoe je eruitziet. Trans personen worden in Paraguay ongelijk behandeld, niet alleen door de wet, maar ook in het dagelijkse leven. Yren en Mariana werden al gepest, fysiek aangevallen en verhinderd om luidop te spreken over de discriminatie de ze meemaken. Demonstraties voor transrechten worden vaak verboden door de staat, die trans personen probeert onzichtbaar te maken. Yren en Mariana blijven dapper hun bestaansrecht opeisen, zodat zij en andere trans mensen mogen zijn wie ze zijn.

© Amnesty International/P4u13

SHAHNEWAZ CHOWDHURY

Riskeert jarenlange celstraf voor een Facebookbericht

Shahnewaz uit Bangladesh belandde in de gevangenis omdat hij opkomt voor het milieu. In mei 2021 werd zijn dorp weggeveegd door een storm. Shahnewaz schreef op Facebook dat zulke stormen het gevolg zijn van de klimaatopwarming. Hij legde het verband met een nieuwe steenkoolcentrale in zijn dorp. De centrale zou economische ontwikkeling naar de regio moeten brengen, maar volgens Shahnewaz zou het gevolg in de eerste plaats milieuschade zijn. In zijn Facebookbericht riep hij jongeren op om zich te verzetten tegen dit onrecht. Twee dagen later werd hij gearresteerd. Shahnewaz werd door de steenkoolcentrale beschuldigd van het verspreiden van valse informatie. Hij werd 80 dagen vastgehouden op basis van de Bengaalse Digitale Veiligheidswet. Dat is een zeer vage wet die gemakkelijk kan misbruikt worden om kritische stemmen het zwijgen op te leggen. Shahnewaz is vrij op borgtocht, maar riskeert veroordeeld te worden tot 10 jaar gevangenisstraf.

RAIF BADAWI

Reisverbod wegens zijn online activisme

Raif is een bekende blogger en journalist uit Saudi-Arabië. Hij beheerde een online forum waarop blogs werden gepost die kritisch waren voor de overheid. Raif werd opgepakt en door de rechter veroordeeld voor 'het beleden van de islam' op het forum. Hij kreeg tien jaar gevangenisstraf, een zware geldboete, duizend stokslagen (waarvan er mede dankzij internationale druk "maar" vijftig werden uitgevoerd) en een reisverbod van tien jaar. Dat reisverbod ging van start toen Raif in maart 2022 vrijkwam, nadat hij zijn volledige celstraf had uitgezeten. Hierdoor moet hij nog eens tien jaar zijn vrouw en drie kinderen missen, want zij wonen intussen in Canada. Ze zijn naar het buitenland gevlucht toen Raif werd gearresteerd. Zijn jongste dochter was 4 jaar toen ze haar vader voor het laatst zag. Door het onterechte reisverbod zal ze hem pas op haar 24ste terugzien. Raif hoort vrij te zijn, zonder voorwaarden.

© Privé

Schrijf mee en eis gerechtigheid voor Aleksandra, Yren en Mariana, Shahnewaz en Raif. Maar vergeet niet: activisme komt uit het hart! Verplicht de leerlingen dus niet om een brief te schrijven als ze niet achter de oproep in de brief staan.

EDUCATIEVE WERKVORMEN

OVERZICHT

De educatieve werkvormen die je hierna ontdekt, doen je leerlingen nadenken over recht en onrecht en waarom mensenrechten belangrijk zijn. Elke werkvorm focust zich op een van de vier centrale verhalen van de Schrijf-ze-VRIJdag. De werkvormen zijn gebaseerd op participatieve leermethodieken. Deze aanpak leert de leerlingen:

- sleutelbegrippen en competenties kennen en de rol van mensenrechten begrijpen in hun leven en de levens van anderen wereldwijd
- een eigen mening vormen, kritisch denken en een diepgaand begrip vormen over de aangereikte situaties en probleemstellingen
- hun verantwoordelijkheidszin en inlevingsvermogen versterken en hun zin voor rechtvaardigheid verder ontwikkelen

Alle filmpjes bij de werkvormen vind je terug op www.amnesty-international.be/schrijfzevrijdag-filmpjes of via deze QR-code.

Elke werkvorm kan je beginnen of eindigen door een brief naar de autoriteiten en/of een solidariteitskaartje te schrijven. Voorbeeldbrieven vind je apart in het schrijfpakket en op www.schrijfzevrijdag.be.

© Benjamin Girette

VOORAF
AFSPRAKEN MAKEN p. 12

Een goed klasgesprek vraagt om goede afspraken. Laat je leerlingen zelf afspraken maken om de komende les(sen) in alle vrijheid en veiligheid met elkaar in dialoog te kunnen gaan. Zien ze een verband tussen de afspraken en de mensenrechten uit de UVRM?

10min

OPWARMER 1
MENSENRECHTEN-SNEEUWBAL p. 13

De leerlingen bouwen samen aan een zin die woord per woord groter en betekenisvoller wordt. Een zin met sneeuwbaleffect dus! Met dit ludieke woordspel ontdek je wat je leerlingen al weten over mensenrechten.

15 min

OPWARMER 2
QUIZ ZE VRIJ p. 14

Wat zijn mensenrechten? Wat doet Amnesty International? Hoeveel leerlingen doen mee aan de Schrijf-ze-VRIJdag? In een korte quiz leren de leerlingen een aantal kernprincipes over mensenrechten en de werking van Amnesty International.

15 min

WERKVORM 1
WAT ZOU JIJ DOEN? p. 16

Wat zouden de leerlingen doen als ze gestraft worden louter voor hun mening? En wat zouden ze doen voor Aleksandra, die wordt opgesloten voor haar protest tegen de oorlog? Haar verhaal is de aanleiding om je leerlingen te doen nadenken over het recht op vrije meningsuiting en over het belang van een samenleving waar informatie vrij kan worden gedeeld.

50 min

WERKVORM 2
BEWIJS WIE JE BENT p. 18

Tijdens een klasexperiment worden je leerlingen geconfronteerd met discriminatie. Net zoals Yren en Mariana, die gediscrimineerd worden omdat ze trans vrouwen zijn. Je leerlingen ontdekken welke plaats je officiële papieren innemen in het dagelijkse leven en waarom het belangrijk is dat deze overeenstemmen met wie je echt bent.

45 min

WERKVORM 3
DROMEN MET JE OGEN OPEN p. 20

Welke toekomstdromen hebben jouw leerlingen? Nadat ze hebben stilgestaan bij hun eigen toekomstdromen en de mogelijke hindernissen hierbij, maken ze kennis met de droom van Shahnewaz: een gezonde en leefbare planeet.

45 min

WERKVORM 4
HELP, IK HEB EEN … MENING! p. 22

Mag je echt alles zeggen wat je denkt? Aan de hand van situatieschetsen tasten je leerlingen de grenzen af van het recht op vrije meningsuiting. Ze leren ook het verhaal kennen van Raif, die gestraft wordt omdat hij kritiek heeft op zijn land.

40 min

VOORAF

AFSPRAKEN MAKEN

DUUR
10 minuten

DOELSTELLINGEN
- De leerlingen kunnen samen afspraken maken en deze toepassen tijdens de lessen over mensenrechten.
- De leerlingen kunnen benoemen wat zij belangrijk vinden tijdens de lessen over mensenrechten en kunnen dit koppelen aan artikels uit de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (UVRM).

BENODIGDHEDEN
- Groot blad papier en stift
- Kleefband en een bord om afspraken aan op te hangen
- UVRM (in de bijlage van deze gids)

VOORBEREIDING
- Schuif de banken aan de kant en plaats de stoelen in een cirkel. Zorg ervoor dat iedereen elkaar kan zien.
- Voorzie een kopie van de UVRM voor elke leerling.

STAP 1 Intro

3 MIN

- Leg uit dat jullie het de komende les(sen) zullen hebben over mensenrechten. **Geef wat achtergrondinfo mee over mensenrechten**, zoals dat mensenrechten gelden voor alle mensen, wereldwijd. Licht ook kort het ontstaan van de UVRM toe. Gebruik hiervoor de info op p. 6.
- **Deel de UVRM** uit aan elke leerling en projecteer (indien mogelijk) de UVRM op het bord.

STAP 2 Afspraken maken

6 MIN

- Vraag aan de leerlingen wat er nodig is om een klasgesprek vlot te laten verlopen. Stel de vraag: **“Wat zou er jou helpen om deel te nemen aan een klasgesprek?”** Noteer de antwoorden kernachtig op een grote flap papier.
- Vraag de leerlingen of ze **hieraan mensenrechten kunnen koppelen**. Voorbeelden die je kan toevoegen:
  - > Je kiest zelf wat je wel of niet vertelt. Je bent niet verplicht om te antwoorden. Respect voor elkaar is belangrijk, dus luisteren we naar elkaar, zonder te oordelen. We laten elkaar uitspreken voor we reageren. Iedereen is gelijk in de klas (artikel 1 en 19 UVRM).
  - > Meningen kunnen verschillen en dat is oké. We veroordelen elkaar niet omwille van een andere mening (artikel 18 en 19 UVRM).
  - > We respecteren elkaars privacy: we vertellen niets door (via sociale netwerken, op de speelplaats, in de leraarskamer …). We roddelen niet over anderen die niet aanwezig zijn (artikel 12 en 29 UVRM).
  - > Er mag gelachen worden, zonder uitlachen. We schelden elkaar niet uit en discrimineren elkaar niet (artikel 2 UVRM).

STAP 3 Afspraken ophangen

1 MIN

- **Hang de gemaakte afspraken op in de klas**. Vraag kort nog eens of deze afspraken voor iedereen duidelijk zijn en of er nog iets ontbreekt.
- Bij elk later groepsgesprek kan je de leerlingen **herinneren** aan de gemaakte afspraken.
- Houdt iemand zich niet aan de gemaakte afspraken? **Verwijs** dan naar wat de klas samen heeft afgesproken, zonder één iemand met de vinger te wijzen.

OPWARMER 1

MENSENRECHTENSNEEUWBAL

DUUR
15 minuten

DOELSTELLINGEN
- De leerlingen kunnen zinnen vormen over mensenrechten door afwisselend aan het woord te komen.
- De leerkracht kan de voorkennis van de leerlingen ontdekken door naar deze zinnen te luisteren.

STAP 1 Intro

3 MIN

- Leg aan de leerlingen uit **wat het sneeuwbaleffect is**: iets (een gevolg) wat snel groter of krachtiger wordt, zoals een sneeuwbal die steeds groter wordt bij het bergafwaarts rollen.
- Leg uit dat de leerlingen samen een **zin zullen maken met sneeuwbaleffect** waarin de leerlingen vertellen wat ze al weten over mensenrechten. Iedere leerling mag 1 woord zeggen om de zin aan te vullen. Ook lidwoorden tellen als woord.
- Laat de leerlingen samen een zin proberen te maken zonder een opgelegd onderwerp, om te oefenen.

STAP 2 Bouw een zin

10 MIN

- Laat de leerlingen nu zinnen formuleren over mensenrechten. **Start elke zin met: ‘Mensenrechten …’** en laat de leerlingen daarop verder bouwen.
- Om eindeloze zinnen te vermijden, kan je een **stopwoord afspreken** met de leerlingen, zoals ‘einde’.
- Duid een leerling aan om te starten en **volg de volgorde van de klas**.
- **Herhaal of parafraseer de zin** wanneer die klaar is. Vraag aan de leerlingen of iedereen akkoord is met de zin. Bespreek indien nodig waarom leerlingen al dan niet akkoord zijn. Start daarna met de volgende zin.
- **Corrigeer de zinnen bij foute of onvolledige inhoud.** Zorg ervoor dat iedereen een aantal keer aan de beurt is gekomen.

STAP 3 Wat wil je nog meer weten?

2 MIN

- Vraag aan de leerlingen om **twee zaken te benoemen** waarover ze nog willen bijleren tijdens de lessen over mensenrechten.
- Laat de leerlingen die **klassikaal** opnoemen.
- **Noteer op het bord** de onderwerpen die de leerlingen aanhalen.

Je kan teruggrijpen naar de uitkomsten van deze opwarmer aan het einde van de les(sen) over mensenrechten. Zo kan je nagaan of de leerlingen alles hebben geleerd wat ze wilden weten of als er honger is naar meer.

OPWARMER 2

QUIZ ZE VRIJ

DUUR
15 minuten

DOELSTELLINGEN
- De leerlingen leren een aantal sleutelbegrippen en principes over mensenrechten en de werking van Amnesty International.
- De leerkracht leert de voorkennis van de leerlingen kennen over mensenrechten en Amnesty International.

BENODIGDHEDEN
- Een scherm of smartbord om op te projecteren
- Quizpresentatie (PowerPoint op www.schrijfzevrijdag.be bij 'extra klasmateriaal')
- Antwoordkaarten (in de bijlage van deze gids)

VOORBEREIDING
- Druk de antwoordkaarten af en knip ze uit, zodat elke leerling 4 antwoordkaarten heeft.
- Bekijk op voorhand de antwoorden van de quiz in de presentatie.

STAP 1 Intro

5 MIN

- **Deel 4 antwoordkaarten uit per leerling**, zodat elke leerling over de antwoordopties 1, 2, 3 en 4 beschikt.
- Vertel de leerlingen dat je een quiz zal doen over mensenrechten en over Amnesty International om te kijken **wie wat al weet**.

STAP 2 Quiz

5 MIN

- **Projecteer de quiz** in de klas.
- **Stel klassikaal de zes meerkeuzevragen** van de quiz.
- Laat de leerlingen **na elke vraag een antwoordkaart in de lucht** steken.
- Ga na wie het juist heeft en wie niet. Vraag aan leerlingen met verschillende antwoorden **waarom ze kozen voor dat antwoord**.
- **Toon het antwoord** dat te vinden is telkens op de slide die volgt op de vraag.
- **Bespreek samen de antwoorden** en ga na of iedereen het antwoord begrijpt en of er nog vragen zijn.

Wil je de quiz iets uitdagender maken? Stel dan nog drie bijkomende quizvragen (vanaf slide 16 van de presentatie) die wat moeilijker zijn. Reken hiervoor 5 extra minuten.

STAP 3 Video van Moses

5 MIN

- Eindig de quiz op een hoopvolle noot door de **video van Moses** te tonen (op slide 23 van de presentatie).

© Lies Engelen

WERKVORM 1

WAT ZOU JIJ DOEN?

DUUR
50 minuten

DOELSTELLINGEN
- Leerlingen kunnen zich inleven in een situatie van iemand die onrecht meemaakt.
- Leerlingen begrijpen dat het recht op vrijheid van meningsuiting belangrijk is voor een samenleving waar burgers informatie vrij kunnen verspreiden en verzamelen.
- Leerlingen kunnen een actie bedenken en uitvoeren voor iemand van wie het recht op vrijheid van meningsuiting geschonden werd.

BENODIGDHEDEN
- Poster van Aleksandra
- Knutselmateriaal (papier, stiften, potloden, verf, kartonnen borden ...)

KERNBOODSCHAP
- Het recht op vrijheid van meningsuiting is een welbekend mensenrecht. Toch wordt het lang niet altijd door iedereen gerespecteerd. Autoriteiten straffen soms mensen voor hun kritiek op hen.
- Wanneer informatie toegankelijk is, kunnen mensen een (kritische) mening vormen en floreert de vrije meningsuiting.

STAP 1 Het verhaal van Aleksandra

10 MIN

- **Toon de poster van Aleksandra**, zodat de leerlingen zich een voorstelling kunnen maken van wie ze is.
- Vraag aan de leerlingen om hun **ogen te sluiten** wanneer je zo meteen het verhaal van Aleksandra vertelt. Vraag hen om zich volledig in het verhaal in te leven.
- **Vertel Aleksandra's verhaal** (je vindt het terug op p. 8 en op de voorbeeldbrief).
- Laat de leerlingen hun ogen weer openen en lees het verhaal eventueel een tweede keer.
- **Vraag de leerlingen naar hun indrukken en emoties**. Je kan de volgende vragen stellen:
  - > Hoe zou jij je voelen in zo'n situatie?
  - > Hoe zou jij reageren in zo'n situatie?
  - > Denk je dat deze situatie eerlijk is? Waarom wel of waarom niet?
  - > Zou je zelf iets willen doen om de situatie van Aleksandra te veranderen?
  - > Zo ja, hoe en waarom?
  - > Zo nee, waarom niet?

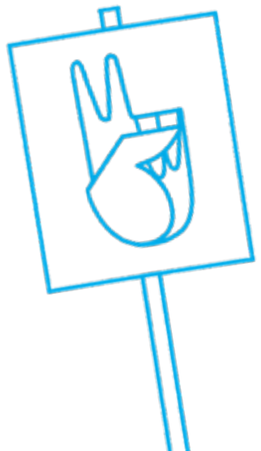
Je kan ook een korte video over Aleksandra tonen. Die vind je op www.amnesty-international.be/schrijfzevrijdag-filmpjes en via de QR-code op p. 10.

STAP 2 Vrijheid van meningsuiting

10 MIN

- Leg kort uit aan de leerlingen **wat het recht op vrijheid van meningsuiting betekent**. Geef de volgende elementen mee:
  - > Het recht op recht op vrijheid van meningsuiting is **een mensenrecht** dat geldt voor iedereen. Je bent vrij om uit te komen voor je mening.
  - > Je mening uiten kan **op allerlei manieren**: mondeling, via kunst, op het internet of via andere media, bij een straatprotest, per brief …
  - > Overheden moeten zich **zo weinig mogelijk** mengen in wat je kan en mag zeggen.
- **Vraag aan de leerlingen waarom het fout is dat Aleksandra werd opgesloten** na haar protestactie. Je kan het kaderstuk op p. 17 gebruiken om de leerlingen aan te vullen.

Meer info over het recht op vrijheid van meningsuiting vind je op www.schrijfzevrijdag.be bij 'extra klasmateriaal'.

STAP 3 Bedenk een actie voor Aleksandra

30 MIN

- Verdeel de klas in **groepjes van 3 à 4 leerlingen**.
- Zorg ervoor dat alle leerlingen **papier en ander knutselmateriaal** hebben.
- Vraag aan de leerlingen om **een protestactie te bedenken** om Aleksandra vrij te krijgen en deze **neer te schrijven of te tekenen**. Geef de volgende tips mee:
  - > Denk heel breed na over hoe jullie de actie willen aanpakken.
  - > Wees creatief!
- **Geef de leerlingen inspiratie** door hen de volgende acties voor te stellen:
  - > Slogans maken en neerschrijven op kartonnen borden.
  - > Een protestlied maken.
  - > Een gedicht schrijven waarin je je verdrietige of hoopvolle gevoelens neerschrijft.
  - > Een tentoonstelling maken in de klas over het verhaal van Aleksandra.
  - > Een spandoek of affiche maken voor Aleksandra's vrijlating, deze op foto vastleggen en delen op sociale media. Gebruik de hashtag #schrijfzevrijdag.
  - > Brieven schrijven naar de leiders van Rusland, waar Aleksandra gevangenzit.

- Help de leerlingen in het creatieve proces. Roepen, gieren, brullen, alles mag!
- Laat de groepjes **hun acties voorstellen** aan de rest van de klas.

LES EVALUEREN?
Op p. 24 vind je een aantal methodieken die je helpen om de les en het leerproces van de leerlingen te evalueren.

Aleksandra hoort niet in de cel wegens haar kritiek op de oorlog

Aleksandra heeft niets verkeerds gedaan. Met haar actie verspreidde ze informatie over de Russische invasie in Oekraïne, die door de Russische autoriteiten zelf wordt gecensureerd. Aleksandra uitte hiermee haar bezwaren tegen de oorlog. Dat is haar goed recht. Het recht op vrijheid van mening en meningsuiting wordt gewaarborgd door de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en vele andere juridische instrumenten. Het garandeert onder meer dat je mag zeggen wat je denkt, informatie mag delen met anderen en het oneens mag zijn met de machthebbers. Rusland schendt het recht op vrije meningsuiting. Zo heeft het land een wet in het leven geroepen, kort na de inval in Oekraïne, waardoor mensen die zogenaamd "valse informatie" over het Russische leger verspreiden, tot 15 jaar gevangenisstraf kunnen krijgen. De Russische autoriteiten gebruiken deze wet om kritische meningen over de oorlog, zoals die van Aleksandra, in de kiem te smoren.

WERKVORM 2

BEWIJS WIE JE BENT

DUUR
45 minuten

DOELSTELLINGEN
- Leerlingen begrijpen de dynamieken van uitsluiting en discriminatie en welke gevolgen deze kunnen hebben op een mensenleven.
- Leerlingen ontdekken hoe discriminatie op basis van een identiteitskenmerk kan leiden tot schendingen van andere mensenrechten.
- Leerlingen kunnen de verantwoordelijkheid van de overheid erkennen om te garanderen dat niemand gediscrimineerd wordt en iedereen zichzelf kan zijn.

BENODIGDHEDEN
- De UVRM (in de bijlage van deze gids)
- Video over Yren en Mariana (kijk op www.amnesty-international.be/schrijfzevrijdag-filmpjes of via de QR-code op p. 10), een scherm en internetverbinding om de video af te spelen

KERNBOODSCHAP
- Als je officiële identiteit niet overeenkomt met je genderidentiteit (hoe je je voelt), dan leidt dit tot discriminatie.
- Het is belangrijk om te kunnen zijn wie je bent. Voor trans personen is dat niet altijd en overal evident. Sommige overheden ontkennen hun bestaan en hun rechten.

STAP 1 Klasexperiment

10 MIN

- Vertel de leerlingen dat je een **klein experiment** gaat doen, zonder extra uitleg te geven.
- Vraag de leerlingen om **zich te verdelen in twee groepen op basis van een willekeurig kenmerk**. Bijvoorbeeld: blauwe oogkleur vs. andere oogkleur, lang haar vs. kort haar, alle namen van A tot M vs. alle namen van N tot Z, de leerlingen met zwarte schoenen vs. leerlingen zonder zwarte schoenen.
- Na de opdeling **geef je de ene groep een voordeel ten opzichte van de andere groep**. Speel met de ene groep bijvoorbeeld een kort spel (zoals 'ik zie ik zie wat jij niet ziet'), laat ze een grappige video zien (zoals van een dansende chimpansee) of vertel een mop. De andere groep moet zich naar de muur richten en de ogen en/of oren sluiten.
- Hou de klas nog in twee groepen en **stel de volgende vragen**:
  > Hoe voelde het voor degenen die uitgesloten werden op basis van een eigenschap die hoort bij wie ze zijn of hoe ze zich uiten?

  > Hoe voelde het voor degenen die plezier hadden terwijl ze zagen dat anderen met opzet werden uitgesloten?

  > Vonden jullie het eerlijk dat sommige leerlingen mochten deelnemen en anderen niet?

  > Denken jullie dat bepaalde groepen of individuen in de samenleving sneller worden uitgesloten dan anderen?

STAP 2 Bewijs je identiteit

10 MIN

- Leg kort uit **wat iemands officiële identiteit is**: officiële persoonsgegevens, zoals je naam en je geslacht, die de overheid heeft geregistreerd en die worden vermeld op je identiteitskaart, rijbewijs, geboorteakte ...
- Vraag de leerlingen om na te denken over **plaatsen, momenten of mijlpalen in het leven** waarop je je identiteit moet kunnen bewijzen, met bijvoorbeeld een identiteitskaart, paspoort of geboorteakte.
- **Noteer klassikaal de antwoorden** van de leerlingen op het bord of op een grote papierflap. Vul eventueel aan met volgende voorbeelden: zich inschrijven op school, het verkrijgen van een diploma, naar de dokter gaan, het openen van een bankrekening, gaan stemmen bij verkiezingen, een contract voor een job tekenen, naar het buitenland reizen, je rijbewijs halen, een appartement of huis huren/kopen …
- Verdeel de leerlingen in **groepjes van twee**. Laat ze een mijlpaal kiezen en laat ze discussiëren over wat er zou gebeuren als ze geen identiteitspapieren hebben, deze niet correct zijn of niet overeenkomen met wie ze zijn in het echte leven.

STAP 3 Het verband met mensenrechten

10 MIN

- **Toon of projecteer de UVRM**.
- Laat de leerlingen **nog even nadenken over het belang van je officiële identiteit** en je officiële papieren in het dagelijkse leven. Hoe wordt je leven bemoeilijkt zonder identiteitspapieren of als deze papieren niet overeenstemmen met wie je echt bent?
- Vraag hen **welke mensenrechten mogelijk worden geschonden** in de bovenstaande situatie. Laat hen hierover kort in gesprek gaan.
- **Overloop klassikaal de antwoorden** en vul aan waar nodig. Denk aan: recht op onderwijs, recht op leven in vrijheid en veiligheid, recht op deelname aan de politiek, recht op trouwen en een gezin stichten ...

STAP 4 Het verhaal van Yren en Mariana

10 MIN

- **Toon de video** over Yren en Mariana.
- **Stel de volgende vragen** aan de leerlingen:
  > Waarom is het belangrijk dat Yren en Mariana hun naam wettelijk kunnen veranderen? Indien nodig, vul aan met deze info:

  - Het veranderen van je voornaam en je geslacht in overeenstemming met je genderidentiteit is een grote stap op weg naar (h)erkenning van jezelf. Vaak kiezen transgender personen ervoor om hun voornaam te veranderen, omdat de 'oude' naam te erg gelinkt is met het verleden in de ene geslachtsrol, of omdat die naam niet voldoende uitdrukt hoe ze zich voelen.
  - Als de naam op je officiële papieren niet past bij wie je echt bent, dan loop je tegen veel problemen aan. Het leidt tot discriminatie. Bv. een job vinden is moeilijk als de naam op je diploma niet lijkt overeen te komen met wie je bent en hoe je eruitziet.

  > Wat kan ervoor zorgen dat de mensenrechten van Yren en Mariana wel gerespecteerd worden? Indien nodig, vul aan met deze info:

  - De autoriteiten in Paraguay moeten het bestaan en de transitie van transgender personen zoals Yren en Mariana officieel erkennen en hen identiteitsdocumenten bezorgen waarbij hun officiële identiteit overeenkomt met hun genderidentiteit.

STAP 5 De situatie van trans mensen in België

5 MIN

- Sluit deze werkvorm af door kort de **situatie van transgender personen in België** te beschrijven. Je kan daarvoor de info uit het kaderstuk hieronder gebruiken.

KIJKTIP

De film 'Girl', geregisseerd door Lukas Dhont, vertelt het verhaal van de 15-jarige Lara die de wereld trotseert. Zij wil haar droom als ballerina waarmaken, maar haar lichaam stribbelt tegen. Door haar fysieke kenmerken werd Lara bij haar geboorte immers beschouwd als jongen. Je kan deze film bekijken via streamz.be.

LES EVALUEREN?

Op p. 24 vind je een aantal methodieken die je helpen om de les en het leerproces van de leerlingen te evalueren.

Wat is de situatie van transgender personen in België?

In België kunnen transgender personen hun voornaam en geslachtsregistratie (M/V) wettelijk wijzigen in overeenstemming met hun genderidentiteit. De procedure vindt volledig plaats bij de gemeente en duurt maximaal 6 maanden (in de praktijk gaat het vaak sneller). Daarna volgt de administratie: een nieuwe identiteitskaart, reispaspoort, rijbewijs ... De wijziging van zaken als bankgegevens, huurcontract etc. kunnen met een getekende akte gebeuren. Vroeger moesten transgender personen in België zich verplicht laten opereren en psychiatrisch onderzoek ondergaan om hun naam en geslacht officieel te wijzigen, maar deze voorwaarden werden in 2018 bij wet afgeschaft wegens vernederend en in strijd met de mensenrechten. Tot op vandaag is de registratie van 'X' als geslachtsaanduiding op de identiteitskaart onmogelijk in België.

WERKVORM 3

DROMEN MET JE OGEN OPEN

DUUR
45 minuten

DOELSTELLINGEN
- De leerlingen leren elkaar beter kennen en leren luisteren naar elkaars dromen.
- De leerlingen kunnen ontdekken welke drempels ze mogelijk ervaren in het waarmaken van hun dromen. Daarbij kunnen de leerlingen de link leggen met mensenrechten.
- De leerlingen ontwikkelen een gevoel van solidariteit met elkaar en met mensen in verschillende situaties en kunnen zich meelevend opstellen.

BENODIGDHEDEN
- Een aantal stiften per groepje
- Een blanco A3-blad per groepje
- Video over Shahnewaz (kijk op www.amnesty-international.be/schrijfzevrijdag-filmpjes via de QR-code op p. 10), een scherm en internetverbinding om de video af te spelen

VOORBEREIDING
- Zorg dat de banken leeg zijn, zodat de leerlingen plaats hebben om te noteren op het A3-blad.

KERNBOODSCHAP
- Klimaat en mensenrechten zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. De klimaatopwarming heeft een grote invloed op onze leefomgeving en het welzijn van mensen. Daarbij komen mensenrechten in het gedrang, zoals het recht op leven, gezondheid, huisvesting, voedsel en water.
- We hebben allemaal dromen voor de toekomst. We kunnen elkaar helpen om deze waar te maken.

STAP 1 Intro

⊙ 2 MIN

Lees deze intro voor aan de leerlingen: “We zijn allemaal mensen, met mensenrechten. We zijn ook allemaal mensen met dromen. We kunnen allemaal dromen en ons een betere toekomst voorstellen. Hoe ziet jouw ideale toekomst eruit? En wat zijn mogelijke drempels om jouw ideale toekomst waar te maken? Kunnen je dromen sneller uitkomen als jouw mensenrechten gerespecteerd en nageleefd worden?”

STAP 2 Wild dromen

⊙ 10 MIN

- Verdeel de klas in **groepjes van 4** leerlingen maximum.
- Geef aan elke groep een blanco A3-blad en **laat hen op het blad een grote wolk tekenen**.
- Schrijf de volgende vraag op het bord of stel ze klassikaal: **“Hoe ziet jullie ideale toekomst eruit?”**
- Vraag aan de leerlingen om 5 minuten na te denken voor zichzelf en **hun dromen te noteren aan de buitenkant van de wolk**. Geef mee dat ze hun dromen best zo specifiek en concreet mogelijk beschrijven. Ze kunnen denken aan familie, werk, vrije tijd, woonomgeving, persoonlijke omgeving, het klimaat …
- Vraag daarna om de eigen dromen met elkaar te delen in het groepje. **Wanneer een droom of inzicht meermaals voorkomt, noteren (of tekenen) ze deze aan de binnenkant van de wolk.**

STAP 3 Nadenken over drempels

⊙ 10 MIN

- Vraag aan de leerlingen om **individueel 3 drempels op te schrijven** die kunnen verhinderen dat hun dromen uitkomen. Geef de volgende voorbeelden mee: leven in een ongezonde buurt, niet kunnen zeggen wat je wil, je niet veilig voelen in je buurt, beperkte vrijheid om te gaan en staan waar je wil …
- Laat de leerlingen hun inzichten hierover mondeling met elkaar uitwisselen en vraag om hun **conclusies op het A3-blad te noteren, binnenin de wolk.** Hierbij kunnen ze donderwolken of bliksemschichten tekenen.

STAP 4 De droom van Shahnewaz

⊙ 13 MIN

- **Toon de video** over Shahnewaz.
- **Stel klassikaal de volgende vragen**:
  - > Wat is de droom van Shahnewaz?
  - > Welke drempels ervaart Shahnewaz? Wat baart hem zorgen?
  - > Hoe komt het dat deze drempels er zijn?
  - > Zijn er overeenkomsten tussen de dromen en drempels van Shahnewaz en die van jullie?
  - > Zou deze situatie ook in België kunnen bestaan?
  - > Waarom wel/niet?
- Breng het thema ‘klimaat’ aan als dit nog niet ter sprake kwam. Geef de leerlingen **een korte uitleg over de klimaatverandering en de invloed daarvan op mensenrechten**. Leg uit dat meerdere mensenrechten in het gedrang komen door de opwarming van het klimaat. Geef enkele voorbeelden:
  - > **Het recht op leven** (artikel 3 UVRM). De klimaatverandering heeft directe en indirecte gevolgen op het recht op leven. De Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) voorspelt dat naar aanleiding van de klimaatverandering er tussen 2030 en 2050 jaarlijks zo’n 250.000 doden zullen zijn als gevolg van malaria, ondervoeding, diarree of hitte.*
  - > **Het recht op eigendom** (artikel 17 UVRM). Stormen, bosbranden, overstromingen of extreme droogte als gevolg van de klimaatverandering kunnen ervoor zorgen dat mensen hun eigendom verliezen of moeten achterlaten/ontvluchten.
  - > **Het recht om niet gediscrimineerd te worden** (artikel 2 UVRM). Hoewel elke samenleving kwetsbaar is voor de gevolgen van de klimaatverandering, varieert de kwetsbaarheid tussen regio’s en gemeenschappen en is ze afhankelijk van sociaaleconomische en andere factoren. De klimaatverandering versterkt bestaande ongelijkheden, uitsluiting en de kwetsbaarheid van gemarginaliseerde groepen.

*Bron: https://www.who.int/health-topics/climate-change

STAP 5 Van dromen naar actie

⊙ 10 MIN

- Vraag elk groepje om **3 concrete dingen te bedenken die ze als groep kunnen doen om elkaars dromen te helpen verwezenlijken**.
- Laat ze hun **ideeën noteren in het midden van de wolk**, eventueel in een ander kleur zodat het onderscheid met stappen 2 en 3 duidelijk blijft.
- Laat de leerlingen hun ideeën **mondeling toelichten** voor de klas.
- Vraag aan de leerlingen wat ze kunnen doen om samen **de dromen van Shahnewaz te verwezenlijken** en laat hen in groep nadenken.

LES EVALUEREN?

Op p. 24 vind je een aantal methodieken die je helpen om de les en het leerproces van de leerlingen te evalueren.

WERKVORM 4

HELP, IK HEB EEN … MENING!

DUUR
40 minuten

DOELSTELLINGEN
- Leerlingen leren basisprincipes over het recht op vrije meningsuiting en kunnen dit recht in eigen woorden omschrijven.
- Leerlingen leren aan de hand van een aantal voorbeelden wat het recht op vrijheid van meningsuiting omvat en kunnen toelichten wat de grenzen zijn van dit recht.
- Leerlingen kunnen omschrijven wat een mensenrechtenverdediger is.

BENODIGDHEDEN
- Werkblad met situatieschetsen (in de bijlage van deze gids)

VOORBEREIDING
- Voorzie per groepje één werkblad met situatieschetsen.
- Lees op voorhand het kaderstuk op p. 23 over het recht op vrije meningsuiting om de leerlingen waar nodig bij te sturen of aan te vullen.

KERNBOODSCHAP
- Overheden moeten kritische of afwijkende meningen toestaan.
- Overheden kunnen wel grenzen stellen aan het recht op vrije meningsuiting, maar alleen onder strenge en vooraf bepaalde voorwaarden.
- Wat voor de ene persoon niet door de beugel kan, vindt de andere wel oké. Dialoog en educatie zijn daarom essentieel.

STAP 1 Intro

⊙ 10 MIN

- Vertel de leerlingen dat het recht op vrije meningsuiting **een mensenrecht is**. Leg kort uit wat het recht inhoudt en geef mee dat het recht ook **grenzen** heeft.
- **Stel klassikaal de volgende vragen en noteer de antwoorden** in kernwoorden op het bord:
  - > Iedereen ter wereld heeft recht op vrijheid van mening en meningsuiting: wat wil dat zeggen?
  - > Heb je ooit al eens een mening gehad die je niet kon of mocht delen of uiten?
  - > Heb je ooit al je mening gebruikt om je tegen iets, zoals bijvoorbeeld een straf, te verzetten? Zo ja, wat deed je toen?

Gebruik de informatie uit het kaderstuk op p. 23 om het recht op vrije meningsuiting toe te lichten aan de leerlingen.

STAP 2 Nadenken in groep

⊙ 15 MIN

- Verdeel de klas in groepjes van **2 à 3 leerlingen**.
- Vertel de leerlingen dat ze in groep gaan **nadenken over grenzen aan het recht op vrijheid van mening en meningsuiting**.
- Deel aan **elk groepje een werkblad met situatieschetsen** uit.
- **Laat hen 3 situaties kiezen** waar ze de komende 15 minuten over gaan nadenken en discussiëren.
- Vraag om per situatie **na te denken of de situatie toegelaten is** volgens het recht op vrijheid van mening en meningsuiting.

STAP 3 Bespreking

⊙ 5 MIN

- Vraag aan enkele groepjes om **toelichting bij de situatie waarover het meeste discussie was.**
- Laat de leerlingen **met elkaar in gesprek** gaan. Ga na wat de leerlingen na deze oefening begrijpen onder het recht van vrijheid van meningsuiting en welke grenzen er volgens hen zijn. Stuur waar nodig bij met de info uit het kaderstuk op p. 23.

STAP 4 Het verhaal van Raif

⊙ 10 MIN

- **Vertel kort het verhaal van Raif** (je vindt het terug op p. 9 en op de voorbeeldbrief).
- Leg aan de leerlingen uit dat Raif weleens 'een prominente mensenrechtenverdediger' wordt genoemd. Vraag hen om **na te denken over wat er typisch is voor een mensenrechtenverdediger.** Je kan aanvullen met de volgende kenmerken van een mensenrechtenverdediger:
  - > verdedigt, promoot en beschermt mensenrechten.
  - > steunt niet alleen mensenrechten, maar onderneemt ook werkelijk actie.
  - > gebruikt geen geweld, haat of discriminatie.
  - > kan bezig zijn met lokale mensenrechtenkwesties (lokaal activisme), maar ook met regionale, nationale of internationale situaties.
  - > kan in diens eentje te werk gaan, maar ook samen met anderen.

Je kan ook een korte video over Raif tonen. Die vind je op www.amnesty-international.be/schrijfzevrijdag-filmpjes en via de QR-code op p. 10.

LES EVALUEREN?

Op p. 24 vind je een aantal methodieken die je helpen om de les en het leerproces van de leerlingen te evalueren.

Het recht op vrije meningsuiting

Het recht op vrije meningsuiting is een **mensenrecht**. Het geldt dus voor alle mensen, overal ter wereld. Het recht wordt gewaarborgd in verschillende verklaringen, verdragen en wetten.

Het recht op vrije meningsuiting betekent dat je **vrij bent om te zeggen wat je denkt**. Het maakt niet uit hoe je dat doet: mondeling, geschreven, via kunst, op het internet of in andere media, door straatprotest, per brief … Het wordt ook 'expressievrijheid' genoemd. Overheden moeten er zich zo weinig mogelijk in mengen.

Mag je echt alles zeggen? Nee, want het recht op vrije meningsuiting is **geen absoluut recht**. Dat wil zeggen dat de overheid het recht kan inperken onder strenge en vooraf bepaalde voorwaarden. Zo'n inperking in België is bijvoorbeeld de antidiscriminatiewetgeving, die verbiedt dat iemand aanzet tot haat, geweld of discriminatie. Let wel: het moet verder gaan dan 'louter' een haatdragende mening uiten (er moet een duidelijke bedoeling zijn om anderen aan te zetten om een bepaalde groep te discrimineren, zich vijandig tegenover hen op te stellen of geweld tegen hen te gebruiken, op grond van één of meerdere discriminatiecriteria). Een rechter kan oordelen of iemand de regels overtreedt of niet.

Wat met afwijkende, kwetsende of aanstootgevende meningen? Deze worden in principe beschermd door het recht op vrije meningsuiting en kunnen juridisch niet bestraft worden zonder wettelijke inperking. Dit wil niet zeggen dat hatelijke boodschappen zomaar oké zijn. Integendeel, ze zijn erg problematisch en kunnen bijdragen aan een sfeer van hatelijkheid, vijandigheid en polarisering. Andere oplossingen moeten dan gezocht worden. Het is goed om ons daarover te bevragen als samenleving. Dialoog en educatie zijn hierbij essentieel.

Niet iedereen ter wereld kan trouwens zonder gevaar zijn mening uiten, zeker niet wanneer het gaat over de politieke situatie van een land of over mensen die veel macht hebben. Regeringen misbruiken soms hun machtspositie om **kritiek te onderdrukken**. Wereldwijd zitten er mensen in de cel of worden ze op een andere manier gestraft, alleen maar omdat ze kritiek hebben op de overheid. Deze regeringen schenden dan flagrant het recht op vrijheid van meningsuiting.

Voor meer info over het recht op vrije meningsuiting, kijk op www.schrijfzevrijdag.be bij 'extra klasmateriaal'.

WERKVORMEN EVALUEREN

De werkvormen in deze gids helpen de leerlingen om verschillende competenties aan te scherpen en te ontwikkelen, gaande van burgerzin, cultureel bewustzijn en zelfexpressie tot kunnen samenleven en respect en empathie tonen. Hun leerproces evalueren levert zeer waardevolle inzichten op.

Aan de werkvormen zijn geen summatieve evaluaties verbonden met een focus op de eindbeoordeling, maar wel formatieve evaluaties waarbij je de leerlingen begeleidt in hun ontwikkeling en vorderingen.

De voordelen van evalueren op een rij:

1. Je leerlingen onthouden beter hun nieuwe leerstof en ervaringen als ze terugblikken op wat ze hebben geleerd.
2. Je leert hoe effectief je lessen zijn en of je ze nog beter kan maken.
3. Je toont je betrokkenheid en professionalisme.
4. Je bent extra gemotiveerd als je de positieve resultaten ziet van je lessen.
5. Je kan gemakkelijker conclusies delen met collega's.

Deel je resultaten ook met Amnesty International Vlaanderen en help ons aanbod van mensenrechteneducatie nog beter te maken. Na de Schrijf-ze-VRIJdag zal je worden uitgenodigd om deel te nemen aan een online evaluatie. Feedback is ook steeds welkom op schrijfzevrijdag@amnesty-international.be.

EVALUATIEMETHODIEKEN

METHODIEK 1: VUL AAN

Schrijf één of meer van de volgende zinnen op het bord of op een grote flap papier:

- Dit vond ik het leukste aan deze les …
- Dit vond ik het minst leuke aan deze les …
- Het belangrijkste dat ik tijdens deze les heb geleerd is …
- Deze les heeft mij gemotiveerd om …

Geef elke leerling een blanco A4-blad. Geef de leerlingen een aantal minuten om de zin die hen het meeste aanspreekt over te schrijven en te beantwoorden. Vraag aan een aantal leerlingen om hun zin en antwoord luidop toe te lichten. Verzamel na afloop van de les de antwoorden van alle leerlingen. Zo krijg je feedback van de hele groep leerlingen. Deze methodiek kan je na elke werkvorm gebruiken. Ze is niet anoniem en sluit dus geen sociaal wenselijke antwoorden uit.

METHODIEK 2: WIE VANGT, DIE VERTELT

Bij deze methodiek heb je enkel een bal nodig om de mening van je leerlingen te weten te komen. Hoe begin je eraan? Je gooit een bal in de lucht. Wie de bal opvangt, vertelt wat die heeft bijgeleerd. Daarna gooit deze persoon de bal omhoog, zodat het patroon zich kan herhalen. Het is de bedoeling dat zoveel mogelijk leerlingen aan het woord komen. Deze methodiek kan je na elke werkvorm gebruiken. Hoewel het fijn is om luidop elkaars mening te horen, maakt dit de kans op sociaal wenselijke antwoorden groter.

METHODIEK 3: EXITTICKET

Gebruik een exitticket (in de bijlage van deze gids) om na te gaan hoe je leerlingen de les hebben ervaren. Deel aan elke leerling een exitticket uit. Laat ze in de bovenste balk één waardevol element uit de les opschrijven. Laat ze in de onderste balk schrijven wat ze als moeilijker ervaren hebben, een vraag die ze willen stellen of een emotie die ze kwijt willen. Laat de leerlingen het exitticket anoniem invullen, tenzij ze een zeer gerichte vraag hebben en ze graag hun naam willen vermelden.

EINDTERMEN

De werkvormen in deze gids zijn ontwikkeld voor de tweede en derde graad van het secundair onderwijs. Ze komen tegemoet aan verschillende vakoverschrijdende eindtermen, ontwikkelingsdoelen en de sleutelcompetentie burgerschap.

EINDTERMEN SECUNDAIR ONDERWIJS

Deze eindtermen zijn van toepassing:

SLEUTELCOMPETENTIE BURGERSCHAP

> Democratische principes en democratische cultuur kaderen binnen de moderne rechtsstaat: het respect voor de grondrechten en de individuele vrijheid is een belangrijke hoeksteen van de moderne democratie. Die grondrechten liggen mee aan de basis van de kinder- en mensenrechten en opvattingen van sociale rechtvaardigheid.
> Burgerschap is onpartijdig over religieuze, filosofische en politieke opvattingen, maar niet neutraal als het gaat over democratie, mensenrechten en respect.
> Burgerschap leert jongeren kritisch na te denken over legitimiteit van staatsmacht en op te komen voor rechtvaardigheid en (hun) mensenrechten.

CONTEXT 3:

Sociorelationele ontwikkeling. Vakoverschrijdende eindtermen:

> 2: De leerlingen erkennen het bestaan van gezagsverhoudingen en het belang van gelijkwaardigheid, afspraken en regels in relaties.
> 6: De leerlingen doorprikken vooroordelen, stereotypering, ongepaste beïnvloeding en machtsmisbruik.

CONTEXT 5:

Politiek-juridische samenleving. Vakoverschrijdende eindtermen:

> 3: De leerlingen tonen het belang en dynamisch karakter aan van mensen- en kinderrechten.
> 4: De leerlingen zetten zich actief en opbouwend in voor de eigen rechten en die van anderen.
> 12: De leerlingen tonen het belang aan van internationale organisaties en instellingen.

CONTEXT 7:

Socio-culturele samenleving. Vakoverschrijdende eindtermen:

> 2: De leerlingen gaan constructief om met verschillen tussen mensen en levensopvattingen.
> 3: De leerlingen illustreren het belang van sociale samenhang en solidariteit.

STAM:

> 5 (Empathie): De leerlingen houden rekening met de situatie, opvattingen en emoties van anderen.
> 16 (Open en constructieve houding): De leerlingen houden rekening met ontwikkelingen bij zichzelf en bij anderen, in de samenleving en de wereld.
> 17 (Open en constructieve houding): De leerlingen toetsen de mening over maatschappelijke gebeurtenissen en trends aan verschillende standpunten.

ONTWIKKELINGSDOELEN BUITENGEWOON SECUNDAIR ONDERWIJS

OPLEIDINGSVORM 1 EN 2

Ontwikkelingsdoelen 59 en 60

OPLEIDINGSVORM 3

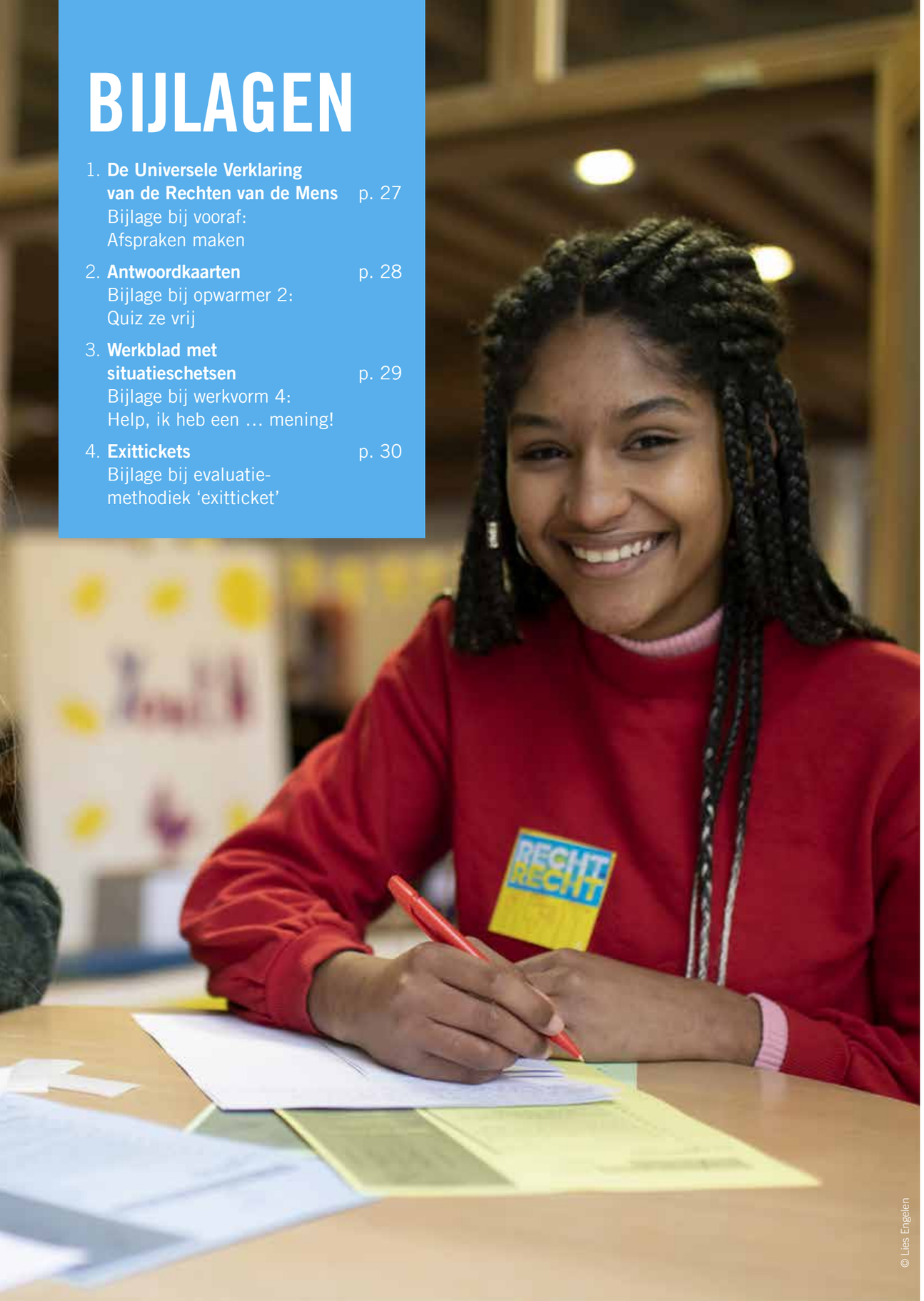
Burgerzin ontwikkelingsdoelen: 1, 7, 8, 9, 41, 42 en 43
De Schrijf-ze-VRIJdag en de werkvormen bouwen mee aan heel wat ontwikkelingsdoelen binnen het leergebied 'sociaal-emotionele educatie': domein sociale cognitie, sociale probleemoplossing, sociale vaardigheden en competentie, constructief participeren aan werking van sociale groepen.
Specifiek werken ze op de ontwikkelingsdoelen 36, 55 en 68.

OPLEIDINGSVORM 4

Context 3: Socio-relationele ontwikkeling.
Vakoverschrijdende eindtermen: 2 en 6
Context 5: Politiek-juridische samenleving.
Vakoverschrijdende eindtermen: 3, 4 en 12
Context 7: Socio-culturele samenleving.
Vakoverschrijdende eindtermen: 2, 3 en 4

BIJLAGEN

1. **De Universele Verklaring van de Rechten van de Mens** p. 27
   Bijlage bij vooraf: Afspraken maken
2. **Antwoordkaarten** p. 28
   Bijlage bij opwarmer 2: Quiz ze vrij
3. **Werkblad met situatieschetsen** p. 29
   Bijlage bij werkvorm 4: Help, ik heb een … mening!
4. **Exittickets** p. 30
   Bijlage bij evaluatiemethodiek ‘exitticket’

© Lies Engelen

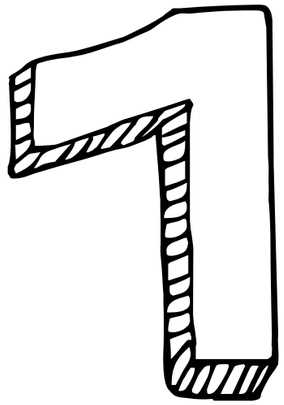
DE UNIVERSELE VERKLARING VAN DE RECHTEN VAN DE MENS

De Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (UVRM) werd in 1948 aangenomen door de Verenigde Naties. Alle leden van de VN (de meeste landen van de wereld) hebben zich ertoe verbonden om de verklaring na te leven.

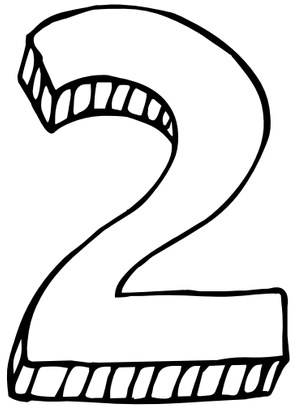
Ontdek hieronder de 30 artikelen uit de UVRM (vereenvoudigde versie) die de rechten van de mens bepalen op burgerlijk, politiek, sociaal, economisch en cultureel vlak.

1. Alle mensen worden vrij en met gelijke rechten geboren.
2. Iedereen heeft recht op alle rechten, ongeacht of je jong of oud, man of vrouw bent, welke huidskleur je hebt, welke godsdienst je belijdt of welke taal je spreekt.
3. Je hebt recht op leven in vrijheid en veiligheid.
4. Slavernij is verboden.
5. Folteren is verboden.
6. Je hebt recht op dezelfde bescherming als iedereen.
7. Iedereen moet volgens de wet op dezelfde manier behandeld worden.
8. Je hebt het recht om hulp van een rechter te vragen, als je vindt dat je volgens de wetten van je land niet goed wordt behandeld.
9. Niemand heeft het recht om je zonder goede reden gevangen te zetten of het land uit te sturen.
10. Je hebt recht op een eerlijke en openbare rechtszaak met een onafhankelijke rechter.
11. Je bent onschuldig tot je schuld bewezen is. Je hebt het recht om je te verdedigen tegen beschuldigingen.
12. Je hebt recht op privacy. Je hebt recht op bescherming als iemand je lastig valt, je brieven opent of kwaad van je spreekt.
13. Je hebt het recht om te gaan en te staan waar je wilt, in eigen land en in het buitenland.
14. Als je slachtoffer wordt van mensenrechtenschendingen, heb je het recht om naar een ander land te gaan en dat land te vragen om jou te beschermen.
15. Je hebt recht op een nationaliteit.
16. Je hebt het recht om te trouwen met wie je wil en een gezin te stichten.
17. Je hebt recht op eigendom en niemand mag je bezittingen zonder goede redenen afnemen.
18. Je hebt recht op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst.
19. Je hebt recht op vrijheid van mening en meningsuiting.
20. Je hebt het recht om bijeen te komen en je te verenigen.
21. Je hebt het recht om deel te nemen aan de politiek van je land.
22. Je hebt recht op maatschappelijke zekerheid en het recht om jezelf te ontwikkelen.
23. Je hebt recht op werk naar keuze en een rechtvaardig loon voor je werk.
24. Je hebt recht op rust, vrije tijd en betaalde vakantie.
25. Je hebt recht op alles wat nodig is om ervoor te zorgen dat je niet ziek wordt, geen honger hebt en een dak boven je hoofd hebt. Moeder en kind hebben recht op bijzondere zorg en bijstand.
26. Je hebt recht op onderwijs.
27. Je hebt het recht om te genieten van kunst, cultuur en wetenschappelijke ontwikkeling.
28. Alle regeringen moeten ervoor zorgen dat de mensenrechten worden nageleefd.
29. Je hebt ook plichten tegenover de mensen om je heen, zodat ook hun mensenrechten kunnen worden beschermd. De wetten in je land mogen niet ingaan tegen deze mensenrechten.
30. Geen enkel land en geen enkel mens mag proberen om de rechten te vernietigen die in deze Verklaring staan.

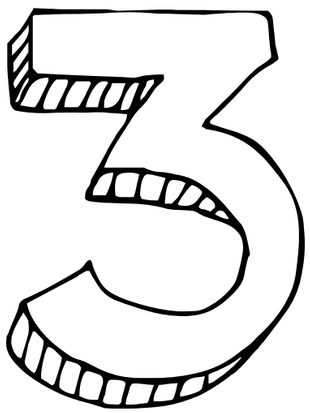
I ♥ HUMAN RIGHTS
AMNESTY INTERNATIONAL

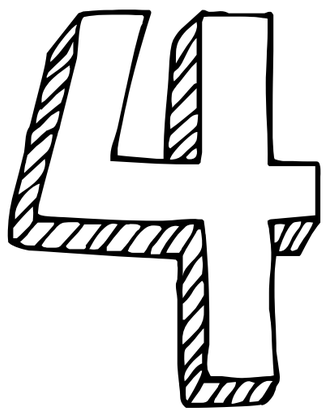
QUIZ ZE VRIJ

QUIZ ZE VRIJ

QUIZ ZE VRIJ

QUIZ ZE VRIJ

HELP, IK HEB EEN … MENING!

Vallen de volgende situaties onder het recht op vrijheid van mening en meningsuiting volgens jou? Waarom wel of waarom niet?

1 Pieter zegt dat meisjes die jonger zijn dan 12 jaar en een hoofddoek dragen, dom zijn. Hij zegt dat ze niet thuishoren in de klas van zijn zoon. Hij zegt tegen zijn zoon dat hij beter niet met die meisjes praat of speelt op school.

2 Op de website van HLN zijn heel wat reacties op nieuwsartikelen te lezen. Onder een artikel over de komst van een nieuwe joodse school in Antwerpen schrijft Isabelle: “Niet nog één! We moeten dit saboteren! Ze verpesten de buurt!!! Morgen smijt ik alle ramen in met bakstenen!!!”

3 Elio publiceert een blog waarin hij een minister beledigt. Hij schrijft onder andere dat zij de functie van volksvertegenwoordiger niet waard is, dat ze als vrouw de juiste capaciteiten niet heeft om beslissingen te maken voor het volk.

4 Michael wandelt over straat en ziet twee mannen hand in hand lopen. Hij begint ze uit te lachen en roept: “Vieze homo’s! Welke man draagt nu mascara? Blijf weg uit de stad of doe normaal!”

5 Zineb studeert filosofie. Tijdens een hoorcollege maakt de professor een ongepaste opmerking over een andere student. Zineb schrijft een brief naar de ombudsman en bekritiseert het gedrag van de professor.

6 Jozef is voorzitter van een buurtcomité. Hij vindt dat er te veel mensen met een migratieachtergrond in zijn dorp komen wonen. Tijdens de vergadering maakt het buurtcomité een spandoek ‘Terug naar eigen land’ om ’s nachts op te hangen aan het gemeentehuis.

7 Ibe houdt al bijna 2 jaar een blog bij over het leven van de president van Egypte. Daarin schrijft ze ook over zaken die volgens haar niet helemaal correct verlopen in het land, zoals het grote armoedeprobleem of de dagelijkse mensenrechtenschen-dingen.

8 Milena plaatste vorige week een video op Facebook. Daarbij schreef ze dat er “in haar stad geen plaats is voor vluchtelingen van buiten Europa, want die moeten maar een nieuwe thuis zoeken in hun eigen land”.

9 Natasha schrijft op haar Instagram dat ze tegen het COVID-19-vaccin is en ze roept iedereen uit haar netwerk op om mee te gaan protesteren deze zondag.

10 Jack is een kunstenaar. Hij maakt een schilderij over een politiek conflict in de stad waar hij woont. Hij beeldt de burgemeester karikaturaal af met een hele grote mond en omringd met vele flessen drank.

AMNESTY INTERNATIONAL

EXITTICKETS

EXIT-TICKET

Noteer 1 waardevol element uit deze les dat je zeker zal bijblijven:

Noteer 1 element dat je als lastiger of moeilijker hebt ervaren in deze les:

EXIT-TICKET

Noteer 1 waardevol element uit deze les dat je zeker zal bijblijven:

Noteer 1 element dat je als lastiger of moeilijker hebt ervaren in deze les:

COLOFON

Deze leerkrachtengids is een uitgave van Amnesty International Vlaanderen en maakt deel uit van het educatief materiaal voor de Schrijf-ze-VRIJdag 2022-2023.

Werkten mee
Valerie De Marie, Tess Heirwegh, Emmelien Maus, Nieke Nouwen, Laetitia Nsiona, Jan Pollet, Griet Ryckeboer en Miep Tunnissen

V.U.
Wies De Graeve, Goffartstaat 32, 1050 Brussel
0418.308.243 RPR Brussel

Vormgeving
Patricia Kempeneers
(Welcome Back Victoria/Little Miss Victoria)

Illustraties
Zinzi Moons

Druk
Zwart Op Wit

© Foto's
Amnesty International, tenzij anders vermeld

Vragen of opmerkingen over de Schrijf-ze-VRIJdag?
Contacteer het Schrijf-ze-VRIJ-team via
schrijfzevrijdag@amnesty-international.be

Willen je leerlingen meer?
Zijn je leerlingen gemotiveerd om zich vaker in te zetten voor mensenrechten, dan kunnen ze het Schrijf-ze-VRIJ-team contacteren via schrijfzevrijdag@amnesty-international.be.
We helpen graag met extra ideeën. Na de secundaire school kunnen ze aansluiten bij de Amnesty-jongeren (contact via carolien.vekemans@amnesty-international.be).

Volg ons
www.amnesty-international.be
Facebook.com/amnestyvl
Twitter.com/amnestyvl
Instagram.com/amnestyvlaanderen

RECYCLED
Papier gemaakt van gerecycled materiaal
FSC® C015373
FSC www.fsc.org

CO_2-neutraal gedrukt door zwartopwit

SCHRIJF-ZE-VRIJDAG

De Schrijf-ze-VRIJdag is een initiatief van Amnesty International Vlaanderen voor basis- en secundaire scholen. Leren over mensenrechten en opkomen voor mensenrechten gaan op de Schrijf-ze-VRIJdag hand in hand. Jaarlijks doen honderden scholen en ruim 100.000 leerlingen mee.

AMNESTY INTERNATIONAL

BEDANKT DAT JE OPKOMT VOOR MENSENRECHTEN!